

בס"ד. אחרון של פסח ה'תשי"ד*.

ונחה עליו רוח הוי' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת הוי' גו' ושפט בצדק דלים גו', דע"י שישרו עליו כל ענינים אלו (רוח הוי', רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וגו'), עי"ז יהי המשפט שלו משפט צדק². וצריך להבין, דלכאורה, השייכות דמשפט צדק לחכמה ובינה הוא דוקא במשפט ע"פ שכל, ומכיון שבמשיח כתיב³ והריחו ביראת הוי' דמורח ודאין, מה נוגע למשפט זה (שע"פ ריח) רוח חכמה ובינה. והענין הוא, דרוח הוי' הוא ענין כללי, המשכת אלקות, ורוח חכמה ובינה וגו' הם הפרטים הנמשכים מהכלל דרוח הוי'. וזוהי השייכות דרוח חכמה ובינה לושפט בצדק גו', כי החכמה והבינה, כשהם נמשכים מהכלל דרוח הוי', הם באופן נעלה יותר, ושייכים (לא רק למשפט שע"פ שכל אלא) גם למשפט שע"פ ריח, מורח ודאין.

(ב) **ויובן** זה בהקדים מה שארז"ל⁴ אור א"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית. וידוע הדיוק בזה⁵, הרי הענין דמעלה ומטה (גם מעלה ומטה ברוחניות⁷) הוא גבול, ואין שייך לומר בא"ס (בל"ג) שהוא למעלה כו' ולמטה כו'. ולכאורה הי' אפ"ל שענין מעלה ומטה הוא בעולמות (ולא בא"ס) והפירוש דאוא"ס למעלה כו' ולמטה כו' הוא שהוא נמצא (ומתפשט) בכל הדרגות שבכל העולמות, למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית. אבל עפ"ז הול"ל לית אתר פנוי מיני⁸ (וכיור"ב), ולא למעלה כו' ולמטה כו', שמחלק לשני ענינים וכו'. והנה אדמו"ר מהר"ש מבאר¹⁰, שבכדי להבין ענין זה (דאוא"ס למעלה עד אין קץ

(* יצא לאור בקונטרס אחרון של פסח — תשמ"ח, "לקראת ימים האחרונים דחג הפסח .. ערחה"פ, שנת הקהל, שנת תשמ"ח).

על כותרת ההנחה שנרשמה בשעתה — כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בביכל הר"ש ריין סו"ס תרכ"ז (גכתי"ק הצ"צ בביכל פאָקינג). ויולך תרס"ו. אמ"ב ק"ש יא. בא פ"ת. צדקת פרזונו (תו"ח שמוות). המשך דהסתלקות" (וראה שיחת ש"פ קדושים, מבה"ח אייר ס"ח (תורת מנחם — התועודיות חי"א ע' 253 ואילך)).

(1) ישע"י יא, ב"ד — הפטורת אחרון של פסח.
(2) ראה מפרשים לישע"י שם. וראה זח"א קג, ב "וכולהו זמינין לאשראה על מלכא משיחא בגין למידן עלמא דכתיב ושפט בצדק דלים וגו'".

(3) ישע"י שם, ג. סנהדרין צג, ב.
(4) ראה פרש"י ד"ה ונחה — סנהדרין שם. וראה ד"ה ונחה תרפ"ז (סה"מ תרפ"ז ע' קסג).
(5) ראה תקו"ז סוף תיקון נו (וראה שם תיקון יט — מ, ב). ז"ח יתרו לר, סע"ג. וראה ספר הערכים-חב"ד כרך ד (השלמה לכרך ג) ערך אוא"ס (ד) ס"ז סק"ו. שם ס"ח. וש"נ.
(6) ראה ד"ה להבין הענין שארז"ל כו' שבהערה 11 בתחלתו. המשך תרס"ו ע' קסה. ועוד.
(7) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ו.
(8) ע"ד ל' התקו"ז תקון נו (צא, סע"ב).
(9) ראה המשך תרס"ו שם.

(10) בדי"ה להבין הענין שאוא"ס ב"ה הוא למעלה כו' ולמטה כו' תרכ"ז — סה"מ תרכ"ז ע' תכד ואילך (וראה גם מאמר זה באוה"ת ענינים ע' קמב). וראה גם ד"ה אד' שפתי תפתח תרכ"ו (סה"מ תרכ"ו ע' שיט ואילך) ותרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ס"ע תלו ואילך).

ולמטה עד אין תכלית) יש להקדים תחלה ענין אצילות ובי"ע¹¹. דהחילוק בין אצילות לבי"ע הוא כדאייתא בתקו"ז בהמאמר פתח אליהו¹² וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופין לגבי לבושין דמכסיין עליהון, שע"ס דאצילות הם גופין, ובי"ע (גם הע"ס דבי"ע¹³) הם לבושים להע"ס דאצילות שמתלבשות ומתכסות בהם. ומבאר אדמו"ר הזקן בד"ה פתח אליהו¹⁴, דהחילוק בין גופין ולבושין (אצילות ובי"ע) יובן מהחילוק שבין גוף ללבוש כמו שהוא באדם, מבשרי אחזה אלוקה¹⁵. דגוף האדם, עם היותו רק לבוש לנפש (כמ"ש¹⁶ עור ובשר תלבישני), הוא מיוחד עם הנפש, משא"כ הלבושים הם נפרדים מהאדם (גם מגוף האדם). והנה הענין דגוף ולבושים הוא גם בכחות הרוחניים שנמשכים מהנפש. דשכל ומדות הם ה"גוף" של נפש האדם, ומחשבה דיבור ומעשה הם הלבושים של הנפש. והיינו, דהנפש עצמה היא למעלה גם משכל ומדות, והשכל והמדות הם רק לבושים להנפש, שע"י התלבשותה בהם היא פועלת פעולות פרטיות (להשכיל, לאהוב וכו'), אלא שהשכל והמדות הם מיוחדים עם הנפש, משא"כ המחשבה דיבור ומעשה הם לבושים נפרדים. והביאור בזה (ששכל ומדות הם מיוחדים עם הנפש, ומחשבה דיבור ומעשה הם נפרדים), דהחילוק בין לבוש המיוחד ללבוש הנפרד הוא, דלבוש הנפרד אפשר לפושטו, משא"כ לבוש המיוחד (כמו הגוף) א"א לפושטו. וזהו שמחשבה דיבור ומעשה הם לבושים נפרדים והשכל והמדות הם לבושים מיוחדים, כי הדיבור והמעשה אפשר לפושטם, עת לדבר ועת לחשות מלדבר¹⁷, וגם המחשבה שהיא בתמידות, הרי אפשר להחליף המחשבה במחשבה אחרת בלי שום יגיעה. משא"כ השכל והמדות, להיותם מיוחדים עם הנפש, בכדי לשנות אותם, צריך ליגיעה¹⁸. ויתירה מזו, דישנם ענינים בשכל ומדות שא"א לשנותם (גם ע"י יגיעה), כי הם כפי טבע נפש¹⁹. וזהו מה שע"ס דאצילות נק' גופין ובי"ע לבושים, כי ג' עולמות בי"ע הם דוגמת מחשבה דיבור ומעשה [בריאה מחשבה, יצירה דיבור, ועשי' מעשה] שהם לבושים נפרדים, משא"כ ע"ס דאצילות, עם היות שהם באין ערוך לגבי אוא"ס ב"ה, הם מיוחדים עם אוא"ס שמתלבש בהם, איהו וגרמוהי חד²⁰, ולכן נק' בשם גופין, להיותם כמו הגוף שעם היותו באין ערוך לגבי הנפש מ"מ הוא מיוחד עם הנפש.

ג) וביאור הענין (שע"ס דאצילות נק' גופין ובי"ע לבושים) בעומק יותר, יובן בהקדים דהחילוק שבין לבוש המיוחד ללבוש הנפרד הוא לא רק אם

11 ראה גם ד"ה להבין הענין שאדו"ל כו' להצ"צ (נדפס באוה"ת ענינים ע' קי ואילך) בתחלתו. אלא ששם, ד"יש להקדים ביאור שני ענינים" [הענין דגופין ולבושין (אצילות ובי"ע)], ו"הטעם שקראו המקובלים .. בלשון אור" — ראה לקמן סעיף ד].

12 תקו"ז בהקדמה (זי, א).

13 אוה"ת שם ע' קי.

14 תו"א ר"פ וירא. וראה הגהות אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לד"ה זה (קה"ת, תשמ"א).

15 איוב יט, כו.

16 שם י, יא.

17 כ"ה בכ"מ בדא"ת. ובקהלת ג, ז: עת לחשות ועת לדבר.

18 אוה"ת שם ע' קמג. סה"מ תרכ"ז ע' תכד. ושם ע' תלח.

19 ראה בארוכה המשך תערוב"ב ח"א פק"ה (ע' רג).

20 ע"ח שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"ב. ובכ"מ.

אפשר לפושטו או לאו, אלא ועיקר שהם חלוקים בענינם. דפירוש לבוש המיוחד הוא שאינו ענין לעצמו. דכאשר יש לו ענין לעצמו, הנה גם כשמצד סיבות שונות א"א לפושטו, הרי זה גופא שיש לו ענין לעצמו הוא נפרד, ופירוש (לבוש ה)מיוחד הוא שכל ענינו הוא להיות לבוש וכלי לזה שמתלבש בו.²¹ וזהו עיקר החילוק שבין גוף האדם להלבושים שלו, דהלבושים הם מציאות לעצמם, ולכן הם מכסים ומעלימים על גוף האדם המלוכב בתוכם, משא"כ הגוף כל ענינו הוא להיות לבוש וכלי להנפש שמלוכבת בו, ולכן אינו מעלים על חיות הנפש המלוכבת בו, דבהגוף ניכר שהוא חי.²² וזהו גם הטעם על זה שאברי הגוף נשמעים ממילא לרצון הנפש, דכשעולה ברצון הנפש שתהי' איזו פעולה דאברי הגוף אין הרצון צריך לצוות על האברים שיעשו כן אלא שנעשה בהם כן ממילא,²³ כי מכיון שכל ענינו של הגוף הוא להיות כלי להנפש (כנ"ל), לכן פעולת (רצון) הנפש בהגוף היא באופן דממילא.²⁴ ועד"ז הוא בהחילוק שבין שכל ומדות למחשבה דיבור ומעשה, דעיקר החילוק שביניהם הוא, שמחשבה דיבור ומעשה הם מציאות לעצמם (והתלכשות השכל והמדות שבהם היא דבר נוסף על מציאותם), ולכן הם מעלימים על השכל והמדות שמלוכבים בהם, משא"כ השכל והמדות ענינם הוא שהם כלים להנפש שמתלכשת בהם, ונרגש בהם בגילוי שהנפש פועלת על ידם (שהנפש משכלת ע"י כח השכל, מתחסדת ע"י כח החסד וכו').¹⁹ ועפ"ז יובן בעומק יותר מה שע"ס דאצילות נק' גופין ובי"ע לבושים, כי בי"ע (גם הכלים דע"ס דבי"ע) הם יש, משא"כ ע"ס דאצילות (גם הכלים) הם אלקות.

ד) **והנה** חילוק הנ"ל שבין אצילות לבי"ע, שאצילות הוא אלקות ובי"ע הם נפרדים, הוא גם מצד שרש התהוותם. דהתהוות האצילות היא מבחי' אור והתהוות בי"ע היא מבחי' כח. והענין הוא²⁵, דהנה ידוע שבספרי המחקר נק' המשכת אלקות בשם שפע (דלשון שפע נופל הן על דבר גשמי כמו שפעת מים²⁶, וגם על דבר רוחני כמו השפעת שכל), ובספרי הקבלה נאמר לשון אור. דטעמם של החוקרים שכינו להמשכת אלקות בלשון שפע הוא מפני שהשם שפע אינו מתאר את הדבר הנשפע, ולכן כינו להמשכת אלקות בשם שפע בכדי שלא לתאר בו ית' ציור מוגבל. ומהטעמים על זה שהמקובלים קראו להמשכת אלקות בשם אור, אף שאור הוא תואר, כי אור הוא דבוק תמיד במקורו²⁷ וכשנפרד בטל (משא"כ שפע יש לו קיום גם אחרי שנפרד ממקורו, כמו שפע מים שהמים שנשפעו יש להם קיום גם לאחרי שנפרדו מהמעין, וכמו"כ הוא בשפע שכל, דהשכל הנשפע להתלמיד יש לו קיום גם לאחרי שנפרד

21 ראה המשך תער"ב שם פק"ד (ע' רא), דזה שהגוף הוא "לבוש המיוחד" הוא (לא רק מצד זה "שא"א לפושטו ולהחליפו", אלא) מצד זה ש"כל ענין הגוף הוא להיות התגלות אור הנפש".

22 "שגם בלי תנועה נראה ונגלה בהגוף שהוא חי .. מפני שהוא לבוש המיוחד" (המשך תער"ב שם פק"ה — ע' רב).

23 תניא רפכ"ג.

24 ראה תו"א ר"פ וירא. אוה"ת ענינים ס"ע קיג.

25 בהבא לקמן (בכל סעיף זה), ראה אוה"ת ענינים ע' קי ואילך.

26 איוב כב, יא. לח, לד.

27 כ"ה באוה"ת שם ע' קיא. — ובכ"מ, דהטעם על הכינוי אור הוא, כי אור הוא הארה בלבד, כדלקמן

מהרב), ולכן קראו להמשכת אלקות בשם אור להורות שההמשכה דבוקה תמיד בו ית'. אך לפ"ז צריך להבין מ"ש²⁸ אתה עשית את השמים ואת הארץ בכחך הגדול, והרי גם כח יכול להתקיים (מעט) זמן גם כשנפרד ממקורו, וכמו כח הזריקה, שהכח שנמשך בהאבן ונושאו הוא נפרד מכח היד, ומכיון שהחיות האלקי שמהווה ומחי' את הנבראים הוא דבוק תמיד במקורו, מהו אומרו בכחך הגדול. והביאור בזה, דבכדי שהנבראים (השמים והארץ) יהיו בכחי' יש ודבר נפרד, הי' צריך להיות צמצום בהאור האלקי שמהווה אותם, שיהי' באופן של כח, שהוא נבדל ממקורו. דהגם שבאמת גם הכח שמהווה את הנבראים הוא דבוק תמיד במקורו [שהרי אפילו הנבראים אינם מציאות לעצמם ומתחדשים תמיד מהכח האלקי שמהווה אותם]²⁹, ומכ"ש שהכח האלקי שמהווה אותם הוא דבוק תמיד במקורו³⁰], מ"מ, לגבי הנבראים הוא נראה שהוא נבדל ממקורו³¹, ועי"ז הם נעשים ליש ודבר נפרד. ונמצא שהחילוק שבין אצילות לבי"ע (שבי"ע הם יש ודבר נפרד ואצילות הוא עולם האחדות) הוא מצד שרש התהוותם, לפי שהתהוות דבי"ע היא מבחי' כח, והתהוות האצילות היא מבחי' אור.

(ה) **והנה** ידוע³² שבאצילות הוא הביטול דיחודא עילאה, ביטול דכלא חשיב³³. והיינו דביטול הנאצלים להמאציל הוא לא רק שאינם מציאות לעצמם (כהנבראים דבי"ע שהם יש ודבר נפרד), אלא יתירה מזו, שאינם תופסים מקום לגבי המאציל, כלא חשיב. ויובן זה בהקדים הידוע³⁴ החילוק בין אור לשפע, דשפע הוא מהות דבר, ולכן המשכת השפע פועל שינוי בהמשפיע, משא"כ אור הוא הארה בלבד שבאין ערוך להמאור, ולכן אין האור פועל שינוי בהמאור. ומהטעמים על זה שהמקובלים קראו להמשכת אלקות בשם אור הוא בכדי להדגיש דזה שהוא ית' מהווה ומחי' את כל העולמות אין זה פועל שינוי בו ית', כי החיות דכל העולמות הוא הארה בלבד שבאין ערוך אליו כלל. וענין זה (שהאור הוא באין ערוך לגבי המאור) נרגש גם בהאור. דמכיון שהאור דבוק במקורו ונרגש בו מקורו, הרי זה שהוא באין ערוך ואין לו תפיסת מקום לגבי המקור, נרגש זה גם בהאור³⁵. ועפ"ז יובן מה שביטול הנאצלים להמאציל הוא (לא רק שאינם מציאות לעצמם אלא גם) שאינם תופסים מקום כלל, דמכיון שהתהוות האצילות היא מבחי' אור (כנ"ל סעיף ד) שמצד דביקותו

(28) ירמי' לב, יז.

(29) שער היחוד והאמונה בתחלתו.

(30) ראה בארוכה המשך תער"ב ח"ב פשלא"א (ס"ע תרפ) ואילך.

(31) ראה תניא פכ"א (כו, א) [הובא באוה"ת שם ע' קיז] "נרמה להם (להנבראים) אור וחיות .. כאילו הוא דבר מובדל".

(32) ראה בארוכה שרש מצות התפלה להצ"צ פכ"ב ופלא"א (דרמ"צ קכו, א. קלב, ב). ומה שמבואר בכ"מ שדעת עליון הוא למעלה מאצילות, משא"כ באצילות (ובפרט בהכלים דאצילות) הוא דעת תחתון — זהו בפרטיות. אבל בכללות, גילוי האצילות הוא דעת עליון, וכללות הביטול דאצילות הוא בכחי' ביטול דכלא חשיב (המשך תרס"ו ע' רכד. המשך תער"ב ח"א פרצ"ב ע' תקצא-ב).

(33) ע"פ ל' הזהר ח"א יא, ב.

(34) אוה"ת שם ע' קיד ואילך. המשך תרס"ו ע' קעג ואילך. המשך תער"ב ח"א פנ"ג (ע' צה) ואילך.

(35) ראה בארוכה המשך תער"ב ח"ב ע' אקנה ואילך. המשך ר"ה תרצ"ד (תשי"א) פכ"ה ואילך (סה"מ

ה'תשי"א ע' 115 ואילך).

בהמאור נרגש בו (כנ"ל) שאינו תופס מקום, לכן גם בהנאצלים מאיר גילוי דעת עליון שעצמות אוא"ס הוא יש האמיתי והכל הוא אין לגבי³⁶.

ו) **וזהו** אור א"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, מעלה ומטה הם אצילות ובי"ע, ושרש התהוותם היא משני הענינים דאור וכח שבא"ס, שגם הם בדוגמת מעלה ומטה. דענין הכח שבא"ס הו"ע הירידה למטה, מה שבכח הא"ס להתפשט ולירד למטה להיות בבחי' כח נבדל להוות יש ודבר נפרד³⁷, וענין האור שבו (ההרגש שכל הענינים הם כלא חשיב) הו"ע העלי' למעלה. וזהו אור א"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית³⁸, שהעילוי והשלימות דאור א"ס הוא בשני הענינים. א', שהוא נמשך למטה להוות ולהחיות הנבראים דבי"ע, ובזה גופא — למטה מטה עד אין תכלית, שהוא נמשך לא רק בכריאה ויצירה אלא גם בעשי' ובעשי' גופא — בעולם הזה הגשמי שאין תחתון למטה ממנו. וב', שגם עולמות העליונים, אצילות ולמעלה מאצילות, למעלה מעלה עד אין קץ, הם באין ערוך וכלא חשיב לגבי' ית'.

ז) **ויש** להוסיף, דזה שנת"ל שמעלה ומטה הם אצילות ובי"ע הוא בכללות, אבל בפרטיות, הענין דמעלה ומטה הוא הן באצילות והן בבי"ע. דגם באצילות ולמעלה מאצילות יש הענין דמטה, וכן לאידך, שגם בבי"ע יש הענין דמעלה. והענין הוא, דאמיתית הענין דאין ערוך (שכל העולמות הם באין ערוך לגבי' ית') הוא שאצילות (וגם למעלה מאצילות) ועשי' הם בשוה ממש. וענין זה הוא דוקא לגבי אוא"ס שלפני הצמצום. דבהמדריגות שלאחרי הצמצום, מכיון שכל המדריגות הם בדרך השתלשלות עילה ועלול, הרי בהכרח שהעילה היא למעלה מהעלול. וגם לגבי אור הקו, יש להעולמות איזה ערך. דמכיון שהתהוות העולמות מהקו היא ע"י גילוי הקו (דכל פעולה היא ע"י התגלות הפועל), בהכרח שיש להם איזה ערך לגבי הקו³⁹. משא"כ לגבי אוא"ס שלפני הצמצום, מכיון שמצד הגילוי דאוא"ס לא הי' אפשר להיות התהוות העולמות, שלכן הוצרך להיות סילוק האור שעיי"ז דוקא נעשה חלל ומקום פנוי לעמידת העולמות⁴⁰, ולכן, לגבי אוא"ס שלפני הצמצום, העולמות הם באין ערוך לגמרי³⁹, באופן שאצילות ועשי' הם בשוה ממש⁴¹. ומכיון שאור הסובב שמאיר בהעולמות בבחי' מקיף עכ"פ הוא הגילוי דאוא"ס שלפני הצמצום⁴², לכן,

36 ראה המשך תער"ב ח"ב פשפ"ו (ע' תשצד"ה).

37 כ"ה באוה"ת ובסה"מ שבהערה הבאה. ובהמשך באתי לגני ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ע' 135) דענין למטה מטה עד אין תכלית הוא, שגם כשהוא נמשך למטה להחיות את הנבראים, אינו משתנה עיי"ז.

38 ראה אוה"ת שם ע' קיח ואילך. שם ע' קמד. סה"מ תרכ"ז ס"ע תכה ואילך.

39 ראה המשך תער"ב ח"א פקס"ד (ע' של).

40 ע"ח שער א (דרוש יעגולים ויושר) ענף ב. אוצרות חיים ומבוא שערים בתחלתם.

41 ראה אוה"ת שם ס"ע קיט ואילך ובהגהות לד"ה פתח אליהו ס"ע לח ואילך, דלפ"ד הרמ"ק שלא ידע מענין הצמצום, עם היות שגם לדעתו יותר משאין ערוך עשי' לגבי הכתר אין ערוך הכתר לגבי א"ס, מ"מ, לפי דעתו, עשי' לגבי א"ס אין ערוך יותר. ואמיתית הענין דאין ערוך, שאצילות ועשי' בשוה, אפשר לצייר רק ע"י הצמצום.

42 ראה ד"ה היושבת בגנים ה'תשי"ג סעיף ג (לעיל ח"ב ע' רלא ואילך). וש"נ.

ע"י אור הסובב, נרגש בהם (בבחי' מקיף עכ"פ) שהם באין ערוך. וזהו שגם באצילות ולמעלה מאצילות יש מעלה ומטה, דזה שהם בסדר והדרגה דעילה ועלול (היינו שיש להם ערך, כנ"ל), הוא המטה שבהם, וזה שנרגש בהם (ע"י אור הסובב) שהם באין ערוך וכלא חשיב, הוא המעלה שבהם. ועד"ז לאידך, שגם בכי"ע יש הענין דמעלה. כי אור הסובב, הוא סובב ומקיף את כל העולמות, גם עולמות ב"ע, ולכן (מצד אור הסובב שישנו בהם במקיף ובהעלם), גם בנבראים יש הרצוא והביטול במציאות, שהוא המעלה שבהם. ועפ"ז יובן כפל הלשון למעלה מעלה כו' ולמטה מטה כו', כי המעלה ומטה שבעולמות הוא בשתיים. א' — שאצילות הוא מעלה וכי"ע הם מטה, וב' — הביטול והרצוא (מעלה) שישנו גם בכי"ע, והמציאות (מטה) שישנו גם באצילות ולמעלה מאצילות.

ח) **והנה** ידוע⁴³ דאור הקו יש לו שרש גם בהאור שלפני הצמצום. דבאור שלפני הצמצום יש (בכללות) ב' מדריגות. כמו שהוא קודם שעלה ברצונו להאציל ולברוא, דאז הי' למעלה משייכות לעולמות, וכמו שהוא לאחרי שעלה ברצונו להאציל ולברוא, שע"ז נעשה בגדר שייכות לעולמות. וב' מדריגות אלו הם השרש דאור הסובב ודאור הממלא שלאחרי הצמצום. דאור הסובב שרשו הוא באור שקודם עלות הרצון, ואור הממלא (אור הקו) שרשו הוא בהאור דעלות הרצון. וזהו אור א"ס למעלה מעלה עד אין קץ ולמטה מטה עד אין תכלית, דשני הענינים (דלמעלה מעלה כו' ולמטה מטה כו') הם באור א"ס עצמו.

ט) **והנה** ידוע⁴⁴ דהאור (קודם שנתגלה) הי' כלול בעצמות המאור ממש. אלא שבהיותו כלול בהמאור, אינו בבחי' אור כלל ורק מה שביכלתו להאיר. ועפ"ז צריך לומר, דשתי המדריגות הנ"ל בהאור שבבחי' גילוי (שלפני הצמצום), יש להם שרש גם באור הכלול. ונקודת הביאור בזה, דזה שהעצמות ביכלתו להאיר, אין זה ענין פרטי ח"ו (מקור לאור), כי אם, זה שהוא ית' כל יכול, דמזה מובן, דבהיכולת להאיר (כמו שהוא בהעצמות) יש גם היכולת שלא להאיר. ושניהם (זה שביכלתו להאיר וזה שביכלתו שלא להאיר) הם ענין אחד⁴⁵. ומכיון שהאור הכלול בעצמותו הוא זה שהעצמות ביכלתו להאיר (כנ"ל), דביכולת זו יש גם היכולת שלא להאיר, לכן, גם כמו שהאור נמשך בגילוי, יש בו שני הענינים דהעלם וגילוי, למעלה משייכות לעולמות ושייכות לעולמות, שהם השרש דסובב וממלא שלאחרי הצמצום, שמהם נעשה המעלה ומטה שבעולמות.

יוד) **וזהו** ונחה עליו רוח הוי' גו', דהנה ידוע שהחידוש דמשיח הוא שעל ידו יתאחדו ב' הענינים דמעלה ומטה. והתחלת החיבור דמעלה ומטה הי' בעת קריעת ים סוף, אלא שאז הי' זה רק לפי שעה, וזה הי' הכנה למתן תורה, עליונים

43) ראה בכ"ז המשך תרס"ו ס"ע קפח ואילך.

44) המשך תרס"ו ע' קפב ואילך. וראה ד"ה החודש הזה ה'תשמ"ז סעיף ד (לעיל ע' קיב ואילך) ובהערות.

שם.

45) המשך תרס"ו ע' קפח. המשך ר"ה תרצ"ה פל"ד (סה"מ קונטרסים ח"ב שמו, א).

ירדו למטה ותחתונים יעלו למעלה⁴⁶. ואמיתית החיבור דמעלה ומטה יהי' בימות המשיח. וכדאייתא במדרש תהלים עה"פ⁴⁷ מי יתן מציון גו', את מוצא שני פעמים כתוב בספר תהלים מי יתן מציון, אחד בספר ראשון⁴⁷ ואחד בספר שני⁴⁸, הרב אמר אחד והתלמיד אמר אחד, הרב אמר מי יתן והי' לבכם זה להם⁴⁹ והתלמיד אמר ומי יתן כל עם ה' נביאים⁵⁰, לא דברי הרב ולא דברי התלמיד מתקיימין בעולם הזה, אבל לעולם הבא שניהם מתקיימין, דברי הרב מנין שנאמר⁵¹ ונתתי לכם לב חדש, דברי התלמיד מנין שנאמר⁵² והי' אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר. דזה שלב האדם הגשמי יהי' ליראה אותי גו' כל הימים⁴⁹ הוא שהמטה יתחבר עם המעלה, וזה שאשפוך את רוחי על כל בשר הוא שהמעלה יתחבר עם המטה. וזה שלע"ל יהי' החיבור דמעלה ומטה [בשני האופנים, שהמטה יתעלה למעלה ושהמעלה יומשך למטה] הוא כי אז יהיו שניהם (המעלה והמטה) כמו שהם מצד יכולת העצמות, שביכולתו להאיר וביכולתו שלא להאיר. ומכיון שהיכולת להאיר והיכולת שלא להאיר הם ענין אחד (כנ"ל סעיף ט), לכן, גם המעלה ומטה (כשיתגלה בהם שרשם הראשון, כמו שהם בהיכולת), יתחברו ויתאחדו כאחד.

וזהו ונחה עליו רוח הוי', רוח הוא אור א"ס כמו שהוא כלול בעצמות המאור, שהוא יכולת העצמות. וע"י הגילוי דרוח הוי' שיהי' במשיח, תהי' התאחדות גם בהענינים הפרטיים. וזהו שממשיך בכתוב רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת הוי', דחכמה ובינה הם שני ענינים הפכיים, ואעפ"כ יתאחדו כאחד [שלכן נכללים ברוח אחד, רוח חכמה ובינה], כי בהחכמה ובינה דמשיח יהי' ניכר בגילוי שהם נמשכים משרשם רוח הוי' (רוח חכמה ובינה), ולכן יתאחדו כאחד⁵³. [ועד"ז הוא בנוגע לעצה וגבורה, דעת ויראה, שעם היותם הפכיים, יתאחדו כאחד⁵⁴]. וזהו גם הקשר דרוח חכמה ובינה עם ושפט בצדק דלים, אף שהמשפט דמשיח יהי' ע"פ הריח, דריח הוא מקיף⁵⁵, כי במשיח, המקיף (ריח) והפנימי (חכמה ובינה) יתאחדו כאחד. וזהו גם מה שממשיך⁵⁶ וגר זאב עם כבש וגו', שהחיבור דמעלה ומטה יהי' לא רק במשיח עצמו, אלא שע"י משיח יהי' (דוגמת) ענין זה גם בכל העולם, עד

(46) תנחומא וראר טו. שמו"ר פי"ב, ג.

(47) תהלים יד, ז.

(48) שם נג, טז. ז. ולהעיר, שע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (מכתב כ"ק מרו"ח אדמו"ר בקובץ מכתבים שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק ע' 214. אגרות-קודש שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא. סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1 ואילך. ושי"ג) — בי"א ניסן שנה זו (תשי"ד — שנת אמירת מאמר זה) הותחל אמירת מזמור זה.

(49) ואתחנן ה, כו.

(50) בהעלותך יא, כט.

(51) יחזקאל לו, כו.

(52) יואל ג, א.

(53) ראה לקו"ד כרך ב שטו, א.

(54) לקו"ד שם שטז, א ואילך.

(55) לקו"ד מסעי פט, ד. ז, צ, סע"ד ואילך. ובכ"מ.

(56) ישעי' יא, ו.

וגר זאב עם כבש וגו', ועד בסוג הדומם, וכמו שממשיך בכתוב⁵⁷ כי מלאה הארץ דיעה את הוי', שגם הארץ הגשמיית (דומם) תהי' מלאה דיעה את הוי', בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

(57) שם, ט. וראה ד"ה ונחה עליו רוח הוי' גו' ה'תשכ"ה בתחלתו (לקמן ע' קפח). וש"נ.